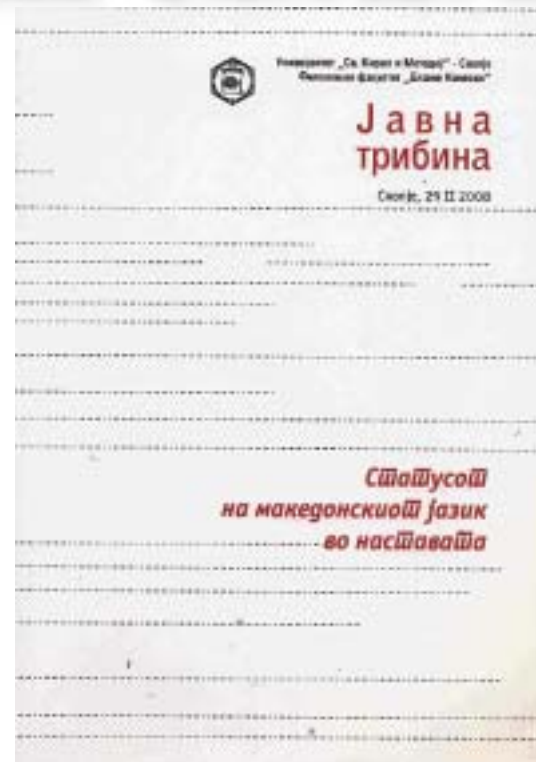

"Примената на македонскиот јазик во јавноста и општото комуницирање почнува да загрижува и да не одговара на современите потреби на младиот човек, на нашиот просечен образован човек", истакна проф. д-р Бојковска.

Во 1972 година, на 35. Конференција за образование при УНЕСКО, беше забележано дека "во иднина нема да бидат најбогати земјите кои имаат најмногу рудно богатство, туку земјите кои ќе имаат најразвиен и најдобар образован систем".

Пишува: Милева ЛАЗОВА

зик на кој се изведува севкупниот образован процес во Република Македонија или јазик на наставата како уставна одредба; и 2) како образован предмет во наставата, и тоа: а) како наставен предмет во наставата на македонски јазик; и б) во наставата на јазиците на националностите во РМ. Значи, централно место во севкупниот наш воспитно-образован процес има, и треба да има, македонскиот јазик. Но, нашите реални согледувања, кои се резултат на нашето професионално и стручно следење на состојбите во врска со статусот, важноста и односот кон јазикот почнуваат сериозно да загрижуваат. Тие укажуваат на тоа дека застапеноста на предметот македонски јазик во севкупниот образован процес има 'несоодветен третман'. Неговата примена во јавноста и општото комуницирање почнува да загрижува и да не одговара на современите потреби на младиот човек, на нашиот просечен образован човек. Имено, застапеноста на македонскиот јазик и неговото изучување во образовниот процес (сите образовни нивоа од најниското до високото) е

ЈАЗИКОТ НЕ СМЕЕ ДА БИ ЗАШТО Е КЛУЧНА АЛКА 3

Во рамките на манифестацијата "2008 - година на македонскиот јазик", покрај многуте одржани јавни трибини и расправи, посветени на одделни теми поврзани со македонскиот јазик, беше реализирана и јавната трибина "Статусот на македонскиот јазик во наставата". Трибината беше одржана во просториите на Филолошкиот факултет "Блаже Конески", за која беше отпечатена и книшка во која се поместени воведните излагања на проф. д-р Стојка Бојковска, проф. д-р Виолета Димова и виш лектор м-р Гордана Алексова, како и дискусиите на дел од присутните на Трибината.

"Моите размислувања за Трибината - потенцираше проф. д-р Бојковска - беа врзани и со статусот на македонскиот јазик т.е. неговото место и неговата улога во ерата на неодминливите реформски случувања. Имајќи ја предвид нашата специфична севкупна поставеност, односно сè она што се случува во нашето современо живеење, не е никакво изненадување што ни се наметнуваат прашања од типот: Како е организирано и програмирано изучувањето на македонскиот јазик? Што е програмирано и за кого? А, за ваквите прашања да го добијат својот одговор ќе треба да се тргне, најсигурно од фактот дека прашањето за македонскиот јазик мора да се разгледува од два аспекта: 1) како ја-

таква што треба секогo да го загрижува. А јасно е дека културата на јазичниот израз на секој говорител на стандардниот јазик се стекнува токму преку образовниот систем и во него клучниот предмет - македонски јазик. Ме загрижува искажувањето на еден наш современник, културен деец, професор и лингвист кој, загрижен за состојбите поврзани со статусот на македонскиот јазик, напиша: 'Јазикот ни е како запустено дете, без родителска грижа и поцврст систем на образование и воспитување, препуштено на влијанијата од улицата и послоните влијанија 'однадвор'. Ми се чини дека ова кажување треба да ни биде главната причина за организирање на оваа и на слични трибини/расправи".

По неа говореше професорката Виолета Димова, која истакна дека кога зборуваме за употребата на македонскиот јазик во образованието прво на што помислуваме се содржините од наставната програма по предметот македонски јазик, во основното образование и македонски јазик и литература во средното образование, а потоа на неговата коректна употреба во наставата по другите наставни предмети.

"Целта на ова мое излагање всушност е воспитната функција на литературата во образовниот процес. Ќе се задржам на еден многу битен елемент од вос-

питно-образовниот процес, а тоа е воспитувањето на младите генерации, при што мислам и на учениците од основното и на оние од средното образование. Сметам дека токму литературата е вистинскиот медиум за реализација на естетските и на етичките компетенции со кои треба да се здобијат учениците во текот на своето образование, со оглед на насочувањата кои можат да ги добијат преку изборот на делата, но и со практична примена на знаењата, не само од предметот ЈАЗИК туку и од другите наставни предмети".

Според професорката Димова, една од најважните задачи на наставата по мајчин јазик и литература е да се разбуди интересот на учениците за читање на пишаната литература. Брзото проширување на медиумите, што покрај книгата ги опфаќа и театарот, телевизијата, киното, радиото, компјутерот, уште повеќе ја наметнува неопходноста на оваа задача. Содржински и формално, различните медиуми формираат тим во кој постојано топката се предава од еден на друг соиграч.

"Сведоци сме на рекламите за можностите да се користат 'евтините производи на пазарот на електронските медиуми', како што се, снимените на це-де 'најубавите приказни на светот'. Филмската продукција одамна ги користи литературните текстови како сце-

зовни, воспитни и функционални цели.

"Со измените на наставните програми по македонски јазик за основното образование од 1999 година, наставата за овој предмет се здоби со уште две нови наставни подрачја: изразување и творење и медиумска култура. Автоматски, се намалија часовите за содржините од јазик. Во вакви околности, несомнена е потребата за поголема застапеност на предметот македонски јазик, односно за поголем фонд часови за овој предмет во основното и во средното образование. Фондот на часови е важен показател за статусот на еден предмет во севкупниот наставен процес, за местото на тој предмет во креирањето на образовната политика во општеството и за местото на тој предмет во осовременувањето на општеството. До денешен ден, предметот македонски јазик, како мајчин јазик, не успеа да се избори за поголем фонд часови и за соодветниот статус во наставниот процес."

М-р Алексова ја изнесе својата констатација дека негувањето на стандардниот јазик и јазичната компетенција не се обврска и привилегија само на на-

ДЕ "ЗАПУШТЕНО ДЕТЕ", А ИДЕНТИТЕТОТ

нарио за филм, па дури и такви дела кои се напишани пред новата ера. Поради својата структура тие секогаш се отворени за рецепција и се со вонвременско значење.

Факт е дека и киното и телевизијата поеднакво овозможуваат естетско уживање, релаксирање, исполнување на желбите во фантазијата, проширување на знаењата, разбирање на другите и учество во медиумски дискусии. Медиумите кои се восприемаат колективно, придонесуваат многу повеќе кон севкупното општествено разбирање, отколку романите или стихотворбите кои ги чита секој за себе. На сцената, екранот или платното, насоката на етичкиот и политичкиот консензус се утврдувала и се утврдува во присуство на јавноста. Згора на тоа, за да се ужива во книгата, неопходна е компетенцијата за читање, со која се здобиваме низ напорен и долгогодишен процес. Дури и кога станува збор за исклучителна компетенција, рецепцијата на литературните медиуми не е едноставна. Затоа се поставува прашањето - Зошто е потребно читањето? Зошто и понатаму се обидуваме да го разбудиме интересот кај децата и младите за читање книги?

Никој не се сомнева дека читањето е клучна компетенција и во ова време на мултимедијално живеење, кое се карактеризира со нагласена сликовна

комуникација. Но, визуелните компетенции се исто толку неопходни колку што се и читателските. Само за илустрација - филмот повеќе од сто години е дел од нашата културна свест. Ова аудиовизуелно богатство на човековата културна историја не произлегло само од себе ниту, пак, само од читањето. Затоа, сметам дека не е во ред читањето книги да се брани со аргументи кои се темелат на (макар и засновани) проценки, кои ја докажуваат неговата корист. Поттикнувањето на читањето треба да се гледа како договор на генерациите: да ѝ се влее желбата за читање на наредната генерација, што нам ни ја подарила претходната генерација. Ова е и една од основните задачи на методиката на литературното воспитание и образование", додаде проф. д-р Димова.

М-р Гордана Алексова, пак, говореше за концепциската поставеност на предметот македонски јазик во наставните програми за основното и за средното образование. Според неа, концепцијата секогаш била таква што ги обединувала содржините на двете најголеми програмски подрачја - јазик и литература. Тоа значи дека времето определено со наставниот план за овој предмет, наставните содржини од подрачјето јазик секогаш го делеле со оние од литература и, реално, никогаш не било доволно за реализирање на нивните обра-

ставниците по македонски јазик, туку и на носителите на целите на наставата по другите наставни предмети. Наставата по сите предмети треба да се реализира низ коректен јазичен израз, односно низ стандардната форма на македонскиот јазик, а за тоа сепак најзадолжени се креаторите на образовно-воспитниот процес: почнувајќи од изготвачите на наставните програми, преку авторите на учебниците, па сè до советниците и до наставниците, кои во училиштето се живата врска меѓу пропишаните наставни содржини и нивните реципиенти - учениците, а и меѓу пропишаната форма на јазикот и нејзините корисници - учениците.

На крајот таа додаде дека наставата по предметот македонски јазик треба и може да го поттикне чувството на лојалност на учениците кон мајчиниот јазик и да им помогне да го чувствуваат него како дел од својот идентитет - национален и културен.